

PROJEKT RESPID

Przegląd skutecznych metod wspierania samodzielności osób z niepełnosprawnością intelektualną

TEMAT 1: ZATRUDNIENIE WSPOMAGANE W KRAJACH PARTNERSKICH

Wprowadzenie. W tym dokumencie zaprezentowany jest efekt pracy partnerów projektu pn. „RESPID – Przegląd skutecznych metod wspierania samodzielności osób z niepełnosprawnością intelektualną”. W projekcie, który realizowany jest od września 2016 r. do października 2017 r., partnerzy z czterech organizacji PSONI (Polska), Rytmus (Czechy), ZPMPvSR (Słowacja) i Il Cerchio (Włochy) wymieniali się swoimi doświadczeniami i szukali dobrych praktyk we wspieraniu samodzielności dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną. Partnerzy mają wieloletnie doświadczenie w pracy na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną, więcej informacji o partnerach projektu: <http://respid.eu/index.php/prezentacja-partnerow/>

Praca obejmowała 6 obszarów funkcjonowania dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną:

- 1) Zatrudnienie wspomagane na otwartym rynku pracy
- 2) Mieszkalnictwo wspomagane
- 3) Współpraca z rodzicami osób z niepełnosprawnością intelektualną
- 4) Wspieranie osób z niepełnosprawnością intelektualną po śmierci rodziców
- 5) Rodzicielstwo osób z niepełnosprawnością intelektualną
- 6) Organizacja czasu wolnego osób z niepełnosprawnością intelektualną

Poniższe opracowanie dotyczy **usługi zatrudnienia wspomaganego**, czyli zatrudniania osób z niepełnosprawnością intelektualną na otwartym rynku pracy. Partnerzy podczas spotkania w Warszawie, które odbyło się w terminie 23-25.11.2016 r., dzielili się swoimi doświadczeniami z zakresu prowadzenia tej usługi w swoich krajach.

W pierwszej części opracowania znajduje się charakterystyka usługi **zatrudnienia wspomaganego** w krajach partnerskich: skąd wziął się pomysł na wprowadzenie tej usługi; od

kiedy jest ona świadczona; jaka jest jej skala; jakie grupy osób są w jej ramach wspierane; jakie są zagrożenia związane z rozwojem usługi; jak długo osoba z niepełnosprawnością intelektualną może być wspierana; źródła finansowania.

W drugiej części recenzji znajdują się **inspiracje** i metody warte upowszechniania: nagrody dla pracodawców - Czechy i Polska, wprowadzenie klasyfikacji ICF do pracy z klientem - Polska, śniadanie dla biznesu - poszukiwanie nowych pracodawców (z linkami do szczegółowych prezentacji i stron internetowych dostawców usługi w krajach partnerskich); podsumowanie **dobrych praktyk** stosowanych przez partnerów zebranych podczas międzynarodowego spotkania w Warszawie.

W ostatnim punkcie zebrano zalecenia, których wdrożenie, zdaniem partnerów projektu, będzie wspierać dalszy rozwój usługi.

Opracowania pozostałych 5 tematów poruszanych w projekcie RESPID można znaleźć na stronie projektu w zakładce Materiały: <http://respid.eu/index.php/english-presentations/>

1. Charakterystyka usługi zatrudnienia wspomaganego w krajach partnerskich

a. Motywacja do wdrażania metody zyskana poprzez:

CZECHY (RYTMUS) – konferencja, praktyka Centrum DZWONI, metody pracy – szybkie rozpoczęcie pracy, katalog obowiązków pracownika w formacie tekstu łatwego do czytania i rozumienia (ETR);

POLSKA (PSONI) – Christy Lynch z KARE z Irlandii przeprowadził serię szkoleń dla specjalistów z Polski (2005-2007, Polska). PSONI wdrożyło Europejski Model Zatrudnienia Wspomaganego akredytowanego przez EUSE (Europejska Unia Zatrudnienia Wspomaganego *ang. European Union of Supported Employment*);

SŁOWACJA (ZPMP v SR) – konferencja organizowana przez EUSE (Europejska Unia Zatrudnienia Wspomaganego) w roku 1999 w Rzymie (Włochy);

WŁOCHY (SILL) – Inspiracja dla usług SILL wzięła się z wizyt studyjnych podczas ekperymentu przeprowadzonego w regionie Ligurii przez Enrico Montobbio i Carlo Lepri dotyczących integracji osób z niepełnosprawnością intelektualną poprzez pracę. Według nich: „Celem dla osób z niepełnosprawnością intelektualną nie jest nauka zawodu, ale wsparcie uzyskane podczas tej nauki, to znaczy nauczenie ich radzenia sobie w różnych sytuacjach, pozostania w obrębie ról społecznych i zasad, w różnych sytuacjach w pracy, przeżywania frustracji, radzenia sobie z własnymi ograniczeniami.”

b. Rozpoczęcie świadczenia usługi zatrudnienia wspomaganego:

CZECHY (RYTMUS) – 1994 rok;

POLSKA (PSONI) – 2006 rok (pierwsze Centrum DZWONI w Warszawie);

SŁOWACJA (ZPMP v SR) – 1999 rok (pierwsze centrum w Bratysławie);

WŁOCHY (SIIL) – S.I.I.L SERVIZIO INTEGRATO INSERIMENTO LAVORATIVO – ZINTEGROWANE WSPARCIE DLA INTEGRACJI W PRACY – 2000 rok;

c. Zasięg usługi zatrudnienia wspomaganego:

CZECHY (RYTMUS) – w roku 2016 w Czechach działały 53 agencje zatrudnienia wspomaganego (1500 klientów);

POLSKA (PSONI) – PSONI prowadzi agencje zatrudnienia wspomaganego w 8 miastach (podczas 10 lat działalności wsparciem zostało objętych 2 500 klientów w tym 1 000 osób znalazło zatrudnienie);

SŁOWACJA (ZPMP v SR) – zmniejszenie zasięgu świadczenia usługi w 2009 roku – 3 044 klientów, 1 227 zatrudnionych klientów; w roku 2013 roku – 392 klientów, 280 zatrudnionych klientów;

WŁOCHY (SIIL) – 3 agencje w prowincji Ravenna (od 2015: 26.602 godzin wsparcia; 16.059 godzin monitorowania pracy; 2.236 staży; 864 osób zatrudnionych; 2.907 zaangażowanych przedsiębiorstw)

d. Wspierane grupy:

CZECHY (RYTMUS) – Rytmus skupia się na klientach z niepełnosprawnością intelektualną, proporcje przedstawiają się następująco – połowa klientów to osoby z niepełnosprawnością intelektualną, druga połowa to osoby z innymi rodzajami niepełnosprawności;

POLSKA (PSONI) – większość klientów Centrum DZWONI to osoby z niepełnosprawnością intelektualną, w ostatnich latach nastąpił wzrost liczby klientów z problemami dotyczącymi zdrowia psychicznego lub z podwójną diagnozą (niepełnosprawność intelektualna połączona z problemami ze zdrowiem psychicznym). W 2016 roku w projekcie prowadzonym przez Centrum DZWONI objęto wsparciem 711 osób z niepełnosprawnością.

Zgodnie z programem zatrudnienia wspomaganego możliwe jest zatrudnianie i utrzymywanie pracy przez osoby ze szczególnymi trudnościami, które bez kompleksowego wsparcia trenera

pracy nie miałyby szansy na znalezienie zatrudnienia i utrzymanie go. Osoby objęte wsparciem Centrum DZWONI:

- Osoby z ogólnymi zaburzeniami rozwoju – 15
- Osoby z zaburzeniami psychicznymi – 113
- Osoby z niepełnosprawnością intelektualną – 233
- Epilepsja - 33
- Osoby z niepełnosprawnością sprzężoną - 317

Wymienione grupy klientów najczęściej posiadają niski poziom wykształcenia bądź jego brak oraz brak doświadczenia zawodowego, które wpływają na niską konkurencyjność na rynku pracy.

SŁOWACJA (ZPMP vSR) – osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności i osoby długotrwale bezrobotne (25% klientów z niepełnosprawnością intelektualną i 75% klientów bezrobotnych niedotkniętych niepełnosprawnością);

WŁOCHY (SIIL) – klienci ze wszystkimi rodzajami niepełnosprawności, większość z nich z niepełnosprawnością intelektualną, ale odnotowano także wzrost liczby klientów z zaburzeniami psychicznymi lub podwójną diagnozą.

Zagrożenie: Partnerzy zauważają widoczną tendencję do wykluczania osób z niepełnosprawnością intelektualną z niniejszych usług, usługi „przejmowane” są przez osoby z innymi rodzajami niepełnosprawności lub klientów z lekkim stopniem niepełnosprawności. Osoby z innymi rodzajami niepełnosprawności postrzegane są jako klienci „łatwiejsi” - niepotrzebujący tak wiele wsparcia i mogący znacznie łatwiej znaleźć zatrudnienie.

e. Cykl zatrudnienia wspomaganego (poszukiwanie pracy) przewidziany jest na:

CZECHY (RYTMUS) – 2 do 3 lat;

POLSKA (PSONI) – Zakłada się, że proces aktywacji zawodowej osób z niepełnosprawnością intelektualną ma trwać rok (od daty zarejestrowania w projekcie do momentu znalezienia zatrudnienia). Okres ten odpowiada sposobowi finansowania projektu (projekt trwający 3 lata z ewaluacją po ukończeniu każdego roku). Jeśli po upływie tego okresu osoba z niepełnosprawnością nie otrzyma zatrudnienia, ale wciąż jest zaangażowana w szukanie

pracy, jej udział w projekcie zostanie przedłużony na kolejny rok trwania projektu. Okres aktywacji zawodowej może się różnić w zależności od indywidualnej sytuacji klienta.

Niektórzy z uczestników otrzymują zatrudnienie po 2 miesięcznym okresie, inni po 8 lub więcej miesiącach. Usługa zatrudnienia wspomaganego jest prowadzona przez PSONI w zgodzie z zaleceniami Europejskiej Unii Zatrudnienia Wspomaganego (EUSE);

SŁOWACJA (ZPMP v SR) – 1,5 roku;

WŁOCHY (SIIL) – odkąd świadczone usługi finansowane są corocznie, zakłada się, że proces aktywacji zawodowej osób z niepełnosprawnością intelektualną trwa rok. Jednakże dla takich osób znalezienie zatrudnienia w rok może być problematyczne, dlatego, jeśli wyrażają one dalszą chęć i motywację, mogą na nowo zostać objęci usługami SIIL. Okres świadczenia usługi w dużym stopniu zależy od sytuacji osobistej. Osobom od wielu lat korzystającym z usług socjalnych znacznie trudniej jest zaadaptować się w miejscu pracy. Natomiast osoby krótko korzystające z usług socjalnych łatwiej znajdują pracę i szybciej integrują się w nowym miejscu pracy;

f. Źródła dofinansowania:

CZECZY (RYTMUS) – finansowanie z budżetu państwa, funduszy europejskich lub innych.

POLSKA (PSONI) – zmienne źródła finansowania; finansowanie projektowe (do 3 lat).

SŁOWACJA (ZPMP v SR) – Zatrudnienie Wspomaganie – finansowanie z projektów i od władzy regionalnej:

- pierwszy model finansowania – Agencja zatrudnienia wspomaganego (*AoSE – Agency of Supported Employment*) – otrzymuje środki i zobowiązuje się do znalezienia pracy dla 30% klientów, w przypadku niewywiązania się, musi zwrócić pieniądze.

- drugi model – Agencja Zatrudnienia Wspomaganego pracuje z klientami i próbuje znaleźć im pracę. Agencja otrzymuje środki finansowe od władzy regionalnej po upływie 3 miesięcy od momentu znalezienia pracy dla klienta, pod warunkiem, że ten utrzyma zatrudnienie przez ten okres.

Jednakże każdy region ma swoje warunki, dlatego nie zawsze władze regionalne wyrażają zgodę na udzielenie finansowania.

WŁOCHY (SIIL) – Od 2015 roku usługi finansowane były z pieniędzy z przetargu w prowincji Ravenna, od 2016 zaproszenie do przetargu zostało wydane przez region Emilia-Romagna.

2. Inspiracje, metody warte rozpowszechniania

CZECHY (RYTMUS) – Śniadania dla odpowiedzialności społecznej, konkurs dla pracodawcy roku;

Więcej informacji znajduje się w prezentacji dot. prowadzonej przez Rytmus usługi zatrudnienia wspomaganego:

http://respid.eu/wp-content/uploads/2018/01/Rytmus_SUPPORTED-EMPLOYMENT_final.pdf

POLSKA (PSONI) – klasyfikacja ICF wykorzystywana w procesie diagnozy w zatrudnieniu wspomaganym. ICF stosowany jest w procesie diagnozowania zdolności do pracy: diagnoza preferencji i zdolności zawodowych, diagnoza poziomu kompetencji społecznych, skoncentrowana na mocnych stronach osób z niepełnosprawnością.

- grupy wsparcia dla osób zatrudnionych i bezrobotnych klientów.

Więcej informacji o prowadzonych przez PSONI Centrach DZWONI znajduje się w prezentacji:

http://respid.eu/wp-content/uploads/2018/01/Zatrudnienie_wspomagane_Centrum_DZWONI_RESPID_PL.pdf

Materiały dla specjalistów dostępne do pobrania:

<http://centrumdzwoni.pl/materialy-do-pobrania>

SŁOWACJA (ZPMP v SR) – projekt Bivio - centrum hotelowo-edukacyjno-rehabilitacyjne, w którym osoby z niepełnosprawnością intelektualną zostaną przyuczone do pracy w różnych zawodach.

Informacje o projekcie BIVIO: <http://www.zmpvsvr.sk/index.php/bivio>

Więcej informacji o usłudze zatrudnienia wspomaganego na Słowacji znajduje się w prezentacji przygotowanej przez ZPMPvSR „Supported employment in Slovakia” (Zatrudnienie wspomagane, Słowacja):

http://respid.eu/wp-content/uploads/2018/01/ZPMP_SUPPORTED_EMPLOYMENT.pdf

WŁOCHY (SIIL) – Stosujemy podejście metodologiczne oparte na ukierunkowanym i wspomaganym zatrudnieniu. W trakcie minionych lat przyjęliśmy następujące motto: „Nic o nas, bez nas”, „Nikt nie zrobi tego działając samemu” dodając do tego rolę pracownika opieki

społecznej, troszczącego się nie tylko o proces integracji pracowników z niepełnosprawnością intelektualną, ale także ich włączanie do życia społecznego. Pracownik opieki społecznej pracuje w obrębie lokalnej sieci uczestników projektu i zajmuje się kreowaniem sieci dla klientów.

Więcej informacji o usłudze zatrudnienia wspomaganego prowadzonej przez S.I.I.L. Servizio SERVIZIO INTEGRATO INSERIMENTO LAVORATIVO - ZINTEGROWANE WSPARCIE DLA INTEGRACJI W PRACY, znajduje się w prezentacji:

http://respid.eu/wp-content/uploads/2018/01/SIIL-presentation-slides_REVES-ExAward-Descriptive-2.pdf

3. Podsumowanie dobrych praktych wymienionych podczas pierwszego spotkania w ramach projektu w Warszawie:

WSPÓŁPRACA Z PRACODAWCAMI

- Pracodawca roku – nagroda dla osób/firm zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami (Rytmus w Czechach, Polska Organizacja Pracodawców Osób Niepełnosprawnych „Lodołamacze” - <http://www.lodolamacze.info.pl/>);
- Nowe sposoby współpracy z pracodawcami, zachęcające do zainteresowania się tematem zatrudniania osób z niepełnosprawnością intelektualną;
- Śniadania dla odpowiedzialności społecznej;
- Pracodawca zyskuje wykwalifikowanego i zmotywowanego pracownika
- Analiza stanowiska pracy osób z niepełnosprawnościami
- Przygotowanie pracowników firmy do współpracy z osobami z niepełnosprawnością;
- “Il giusto più del dovuto” (Prawo ponad obowiązkiem) –nagroda dla przedsiębiorstw, zwłaszcza sektora MŚP, które pomimo braku prawnego zobowiązania do zatrudniania osób z niepełnosprawnością, zatrudniły je i to w sposób właściwy, pomagając im przy integracji w miejscu pracy oraz wewnątrz społeczności przedsiębiorstwa.

WSPÓŁPRACA Z RODZINAMI I ŚRODOWISKIEM LOKALNYM

- Współpraca z rodzinami klientów (np. przekonywanie ich, że zdobycie pracy jest możliwe)
- Zastosowanie naturalnego wsparcia poza miejscem pracy (kontakty społeczne), wsparcie w planowaniu czasu wolnego;

7

- Stały kontakt z klientami (wsparcie powinno być trwałe, klient lub pracodawca powinni zawsze mieć możliwość kontaktu z trenerem pracy)

USAMODZIELNIANIE KLIENTÓW (EMPOWERMENT)

- Usamodzielnianie osób z niepełnosprawnością intelektualną – ruch self-advokatów, edukacja z zakresu praw i obowiązków obywatelskich.
- Narzędzia AAC jako środki wprowadzania ludzi z trudnościami w komunikacji na otwarty rynek pracy.
- Możliwość szkolenia asystentów i partnerów komunikacji, wiedzących jak korzystać z metod AAC.
- Materiały informacyjne dla klientów w formacie tekstu łatwego w rozumieniu (Easy-To-Read), na przykład katalog czynności zawodowych:
http://www.centrumdzwoni.pl/sites/default/files/dokumenty/materialy/Katalog_czynnosci_zawodowych_Tekst.pdf
- Dawanie innym pozytywnych przykładów, każda osoba z niepełnosprawnością intelektualną, która została zatrudniona i utrzymała pracę powinna podzielić się swoją historią, jako przykładem dla innych bezrobotnych.

ZESPÓŁ ZATRUDNIENIA WSPOMAGANEGO

- Superwizja, higiena pracy zespołu zatrudnienia wspomaganego (trenerzy pracy, doradcy)
- Interdyscyplinarny zespół: trener pracy, psycholog, doradca zawodowy;
- Pracownicy socjalni/mediatorzy

4. Przydatne linki:

CZECHY (RYTMUS): <http://www.rytmus.org/>

POLSKA (PSONI): centrum DZWONI: <http://www.centrumdzwoni.pl/>

Polska Federacja Zatrudnienia Wspomaganego: <http://pfzw.pl/>

Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych: <http://www.pfon.org/dokumenty-i-publicacje/publikacje-pfon>

SŁOWACJA (ZPMP v SR):<http://www.zpmpvsr.sk/>

Agencja zatrudnienia wspomagane w Bratysławie, Słowacja: <http://www.apzba.sk>

WŁOCHY (SIIL): Agencja Zatrudnienia Wspomagane działająca w regionach Faenza, Lugo and Ravenna we Włoszech - http://www.farecomunita.com/main/index.php?id_pag=241

5. Wyciągnięte wnioski - rekomendacje dotyczące dalszego rozwoju usługi

- Potrzeba stabilnego systemu finansowania dla usług zatrudnienia wspomagane;
- Kary/podatki za niezatrudnianie osób z niepełnosprawnością;
- Działania zwiększające świadomość, zmieniające wizerunek osób z niepełnosprawnością (np. Dzień Godności Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną organizowany w Polsce);
- Praca z rodzinami i szkołami – u osób z niepełnosprawnością intelektualną nie powinno dochodzić do powstania „dziury” pomiędzy życiem szkolnym a zawodowym;
- Wprowadzenie dnia job-shadowingu;
- Tworzenie sprawniejszego i bardziej elastycznego obiegu pomiędzy usługami socjalnymi, służbą zdrowia i dostawcami zatrudnienia wspomagane w celu lepszego odpowiadania na potrzeby osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich bliskich.

Ten utwór jest dostępny na [licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe](#).